

15 dekabr 2016-cı il

Azərbaycançılıq xalqımızın tarixi sərvətidir

Hər bir insan üçün onun milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etməşəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılıq - Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq.

Heydər ƏLİYEV

Türk xalqları içərisində dövlətçilik ənənələri ən qədim olan Azərbaycan xalqıdır. Azərbaycan xalqının milli ideologiyası, türkcülüyün milli ideya və siyasi məslək kimi vətən əxlaqı müstəvisində dərki Azərbaycançılıqdır. Onun şah damarı isə Azərbaycan dilidir. Azərbaycançılıq xalqımızın çox ezab-əziyyətlər bahasına nail olduğu tarixi sərvətdir. Bu, ilk növbədə, real müstəqilliyə nail olmağın, vahid və bölünməz Azərbaycanın qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsinin siyasi əsasıdır. Bu gün azərbaycançılıq milli həyatın ahəngdarlığının, konfessiyaların dinc yanaşı yaşamasının, ölkədə yaşayan bütün etnosların qaradışcasına qarşılıqlı əlaqəsi və təsirinin çoxəsrlik ənənəsi, onların ümumi taleyi və gələcək müstəqil Azərbaycanın bütövlüyü, inkişafı və firavanlığı uğrunda birgə mübarizəsinin ümumi tarixi təəcəllisidir.

Azərbaycançılıq vahid və bölünməz Vətən, birlik və həmrəylik, dünyanı tanımaq və dünyaya öz milli "mən"i ilə tanınmaq deməkdir. Belə ki, dünyaya səpələnmiş 50 milyonluq Azərbaycan xalqının bu ideya, bu məfkurə ətrafında birləşməsi milli həmrəyliyin yaranmasında ümdə rola malikdir. Təsədüfi deyil ki, azərbaycançılıq amili eyni zamanda birləşdirici bir məfhum kimi qəbul olunur. Bu faktor da ondan irəli gəlir ki, azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında, etnik mənsubiyyətdən asılı olmayaraq, ölkəmizdəki bütün insanlar birləşib və Azərbaycanda yaşayan bütün xalqlar azərbaycançılığı birləşdirici, vəhdət yaradıcı bir ideya kimi dəyərləndirirlər. Bu baxımdan, azərbaycançılıq ideologiyası demək olar ki, xalqımızın bütün spektrini əhatə edir. Lakin burada tarixi faktlar da mövcuddur ki, onları səhifələdiyimiz zaman bir çox maraqlı məqamlara və dəlillərə istinad etmək mümkün olur. Belə ki, qədim dövrlərdən başlayaraq bugünümüzə qədər Azərbaycan xalqının adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini, politnik zənginliyini özündə yaşadan və birləşdirən baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq məfkurəsi özündə əhəmiyyətli təşəkkülünü tapmışdır. Bundan irəli gələn məsələdir ki, xalqımız dinindən, dilindən mənsub olduğu etnik mənsubiyyətdən asılı olmayaraq öz toleranslı davamiyyətini nümayiş etdirmişdir. Cənab prezidentimiz İlham Əliyev zati ali-

ləri, xalqımızın bu dirayətini dünyaya nümayiş etdirmiş, multikulturalizm anlayışını müasir dünyaya idrak etdirmişdir.

Azərbaycançılıq ideologiyası dünya azərbaycanlılarının vahid ideya ətrafında birləşməsinə şərtləndirən tarixi-siyasi amillərin tərifatını, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində dövlətin qarşısında duran vəzifələri, onların Azərbaycana münasibətdə üzərinə düşən mənəvi öhdəlikləri, habelə azərbaycanlı anlayışının sosial-fəlsəfi məzmununu müəyyənləşdirən konsepsiyadır. Azərbaycançılıq millətdən asılı olmayaraq, özünü azərbaycanlı sayan vətəndaşların həmrəyliyi üçün möhkəm istinad mənbəyi, ideoloji bünövrədir. Bu ideologiyanın pozitiv xarakteri həm də bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyondan artıq azərbaycanlı vahid ideallar naminə səfərbər etmək qüdrəti ilə müəyyən olunur. Milli-mənəvi, islami-əxlaqi, dünyəvi-humanitar dəyərləri, Şərq və Qərb mədəniyyətlərinin diaqonu, türkcülük və avropaçılıq meyillərini, tarixi təkamüldə varislilik və tərəqqiçiliyi, ünsiyyət birliyini ahəngdar şəkildə ehtiva edən azərbaycançılıq ideologiyası məhz buna görə də müxtəlif coğrafi regionlarda, sosial-siyasi sistemlərdə, mədəni mühitlərdə formalaşmış diasporumuz üçün cəlbedicidir.

Tarixi mənbələrdən məlum olur ki, Azərbaycanda dövlətçilik ənənələrinin tarixi 5 min il əvvələ təsadüf edir. Azərbaycan ərazisində ilk dövlət qurumları və ya etnik-siyasi birliklər hələ eramızdan əvvəl IV minilliyin sonu - III minilliyin əvvəllərindən başlayaraq, Urmiya hövzəsində yaranmışdı. Orada meydana gəlmiş ən qədim Azərbaycan dövlətləri bütün regionun hərbi-siyasi tarixində mühüm rol oynayırdılar. Həmin dövrdə Azərbaycanda Dəclə və Fərat vadilərində yerləşən və dünya tarixində dərin iz qoymuş qədim Şumer, Akkad və Aşşur (Assuriya) dövlətləri, habelə Kiçik Asiyadakı Het dövləti arasında sıx qarşılıqlı əlaqələr vardı. Bu da Azərbaycan dövlətçilik tarixinin ilkin dövrlərində qonşu ölkələrlə diplomatik əlaqələrin yarıldığına diqqət çəkir. Tarixi mənbələrdən məlum olduğu kimi, o zaman da güclü xarici siyasət yürüdə qədim Azərbaycan dövlətləri

öz torpaqlarını müdafiə etməyi bacarıb. Hətta qədim Azərbaycan tayfa birliyi olan Qutilər də qonşu Akkad dövlətini məğlub edərək sərhədlərini İnan körfəzinə qədər genişləndirib və bu ərazidə yüz illik bir dövr ərzində hökmlərini qoruyub saxlaya biliblər. Bu müddətdə də özlərindən asılı hala saldıqları Akkad və Şumerin dövlət idarəçiliyi qaydalarından faydalandıqları kimi qədim Azərbaycanın müntəzəm idarəçilik mədəniyyətini də həmin ölkələrdə yaymışdılar.

Zaman keçdikcə tarixi Azərbaycan torpaqlarında zəngin və özünəməxsus bir mədəniyyət, o cümlədən dövlətçilik ənənələri yaranmağa başladı. İllər keçdikcə isə dövlətçilik mədəniyyətimiz daha da yüksəldi, ölkə ərazilərində daha təkmil və daha geniş əraziləri əhatə edən yeni dövlətlər yarandı. Eramızdan əvvəl I minillikdə - bizim eramın I minilliyinin əvvəllərində Azərbaycan torpaqlarında Man-na, İskit (Skit, Skif) şahlığı, Atropatena və Albaniya kimi qüvvətli dövlətlər mövcud olub ki, bunlar Azərbaycanda dövlət idarəçiliyi mədəniyyətinin daha da yüksəldilməsində, ölkənin iqtisadi-mədəni tarixində, eləcə də vahid xalqın təşəkkül prosesinde mühüm rol oynayıblar.

Azərbaycançılığı şərtləndirən ən mühüm amillərdən biri də milli ənənədir. Milli düşüncə sisteminin genetik qaynağı olan azərbaycançılığın inkişaf stimulyatoru da məhz ənənədir. Ənənə uzun əsrlərin sınağından keçərək tarixi təcrübəni yığır, xalqın müdrikliliyi, onun mənəvi mədəniyyəti və s. amillər bu anlayışda ifadə olunur. O, keçmişlə gələcəyi əlaqələndirir, etnokulturoloji mövcudluğu qoruyur. Bu ənənələr xalqın keçiydi zəngin tarixi yolun müntəzəmliyi kimi təcrübəni özündə qoruyub saxlayır. Deməli, azərbaycançılıq ideologiyası həm də xalqın tarixən tapındığı müntəzəmliyi ənənələri gələcək nəsillərə ötürən mənəvi körpüdür. Azərbaycançılığın gücü, eyni zamanda, fərdi maraq və meyilləri dövlət siyasəti ilə birləşdirmək, xalqın milli-mədəni eyniyyətini qoruyub saxlamaq imkanları ilə ölçülür. Bu gün dövlətimiz və xalqımız qarşıda duran əsas vəzifələrdən biri məhz Azərbaycanın dövlətçilik tarixini, milli adət-ənənələrini, elm və mədəniyyətini yüksək sə-

viyyədə təbliğ etməkdən ibarətdir. Çünki müasir Azərbaycanın söykəndiyi qədim dövlətçilik ənənələri var ki, bu da bizim qürur mənbəyimizdir. Müdrik dövlət xadimi, ulu öndər Heydər Əliyev dövlətçilik tarixinin, adət və ənənələrin hər bir millətin həyatında mühüm rol oynadığını qeyd edərək: "Biz nadir bir irsin varisiyik. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı bu irsə layiq olmağa çalışaraq böyük bir tarixi keçmiş, zəngin mədəniyyəti, yüksək mənəviyyəti olan ölkənin həm dünyənə, həm bu gününə, həm də gələcəyinə dərin bir məsuliyyət hissi ilə yanaşmalıdır" - söyləyirdi. Bununla ümumillik lider ölkənin hər bir vətəndaşını fərd olaraq öz vətəninin maraqlarından çıxış etməyə, zəngin keçmişə, bu günü və işıqlı gələcəyi ilə qürur duymağa çağırırdı. Və hər bir vətəndaşda öz vətəninə məsuliyyət hissinə daha da artırır. "Xalq gərəkdir daim öz kökünü xatırlasın, tarixini öyrənsin, milli mədəniyyətindən, elmindən heç vaxt ayrılməsini" - deyərək gəncləri vətənpərvər, öz keçmişinə bağlı, adət-ənənələrinə ehtiram göstərən bir vətəndaş olaraq yetişməsinə tövsiyə edirdi.

Dövlətçilik hissələrinə malik olmayan xalq milli dövlətini inkişaf etdirə bilməz. Bu mənada, azərbaycançılıq ideologiyası milləti, xalqı, dövləti qəlben sevməyi, onun naminə yorulmadan çalışmağı bütün mahiyyəti ilə təşviq edir. Xalqın milli varlığını ifadə edən rəmzlərə, adət-ənənələrə, ali mənəvi dəyərlərə yüksək sədaqət, ana dilinə məhəbbət, bəşəri ideallara hörmət azərbaycançılığın milli mahiyyətini açmaqda yanaşı, onun humanist səciyyə daşdığına göstərir. Azərbaycançılığın əsasında yer alan ünsiyyət birliyi isə vahid ana dilimiz vasitəsilə həyata keçirilir. Azərbaycan dili milliliyin ifadə vasitəsi olduğu üçün azərbaycançılıq ideologiyasının komponenti kimi çıxış edir.

Azərbaycançılıq ideologiyasında vahid politnik millətin Azərbaycan dövlətçiliyinin yaradılmasına dair maraqlarının ümumiliyi, demokratiyanın, sərbəst iqtisadiyyatın, sosial həyat şəraitinin inkişafı uğrunda mübarizəsinin məqsədləri öz əksini tapmışdır. Azərbaycançılığın təkamülü təkə nəzəri şəkildə deyil, həm də dövlətçilik xətti üzrə baş verir. O, konseptual bir nəzəriyyə kimi Azərbaycan

dövlətçiliyinin mənşəyi, mərhələləri və tipləri vasitəsi ilə təsbit olunur. Azərbaycançılıq azərbaycanşunaslığın, Azərbaycan dövlətçiliyi isə azərbaycançılığın tərkib hissəsidir. Dövlət insan və cəmiyyət arasında münasibətin ifadə formasıdır. Azərbaycançılığın çağdaş dövlətçiliyə tətbiqi isə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. O, Azərbaycan əhalisində dövlətçilik duyğusunu gücləndirdi, dövlətə hörmət hissi formalaşdırmağa nail oldu. Xüsusilə 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra o, Azərbaycan dili, Azərbaycan tarixi və mədəniyyətini azərbaycançılıq məfkurəsi işığında dünyaya tanımaq üçün konsepsiyaların əsasını qoydu. Məhz Heydər Əliyevin sayəsində azərbaycançılıq təkə milli ideologiya yox, həm də çox qüvvətli dövlətçilik təlimi kimi nüfuz qazandı. Onun azərbaycançılıq nəzəriyyəsi sayəsində Azərbaycan dövləti çağdaş dünya inteqrasiyasında beynəlxalq diqqət mərkəzinə keçdi, sivil dövlət nümunəsi kimi həm Qərb, həm də Şərq aləmində qəbul olundu. Heydər Əliyev özü azərbaycançılığın simvolu idi. Onun nitqlərində bütövlükdə Azərbaycan danışırdı. Bu gün də dövlətçiliyimizdə həmin tarixi-nəzəri ənənələr, iş üsulları layəqətlə qorunub saxlanılır. Fikrimizcə, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı azərbaycançılıq ideologiyasının təsdiqi və təntənəsi, onun yeni tarixi mərhələsinin başlanğıcı idi. Bu forum bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyon azərbaycanlının bir araya gəlməsində azərbaycançılığın nəzəri-tarixi imkanlarını kifayət qədər əsaslı şəkildə nümayiş etdirdi. Bəzi nəticələrə gələk: Azərbaycançılıq Azərbaycanda baş vermiş milli azadlıq hərəkatlarının tarixi təcrübələrinin nəzəri yekunudur. O, dünyada və ölkəmizdə gedən ictimai proseslərin tarixi mənasını Azərbaycan xalqının mənfəyi baxımından izah edir. Azərbaycançılıq müstəqil, suveren Azərbaycanın tam tarixi istiqlalı uğrunda, bu ölkədə dünyəvi prinsiplərə malik sivil demokratik dövlət uğrunda mübarizəni strateji məqsəd seçən Azərbaycan xalqının ideologiyasıdır. Onun əsasında Azərbaycanı özünə vətən sayan bütün xalqların milli, etnik, dini və sosial hüquqlarının bərabərliyi ideyası dayanır. O, diktatordan, avtoritarizmdən demokratiyaya keçid dövrünün nəzəriyyəsi, milli özgürlüyümüz haqqında təlimdir. Azərbaycançılıq imperiyacılığa qarşı müqavimətdə formalaşan istiqlal ideologiyasıdır. Azərbaycanın suverenliyi milli prinsipə əsaslanır, azərbaycançılıqda həm də onun ideoloji prinsipləri təsbit olunur. O, qlobal siyasət üçün nəzəri bazadır, çünki, dövlətlərə və xalqlara yeni ictimai sahman və təfəkkür koordinatları diqtə edir.

İsmayıl Quliyev

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün"